

**Om lefvande häckars anläggande
och vård. Af hof-rådet
Bonnecreutz. Greifswa...**

Bonnecreutz, Johan Peter von

1700-1829 12 H Br.

BONNECREUTE

Om levande
bäckars anläggande
och vård

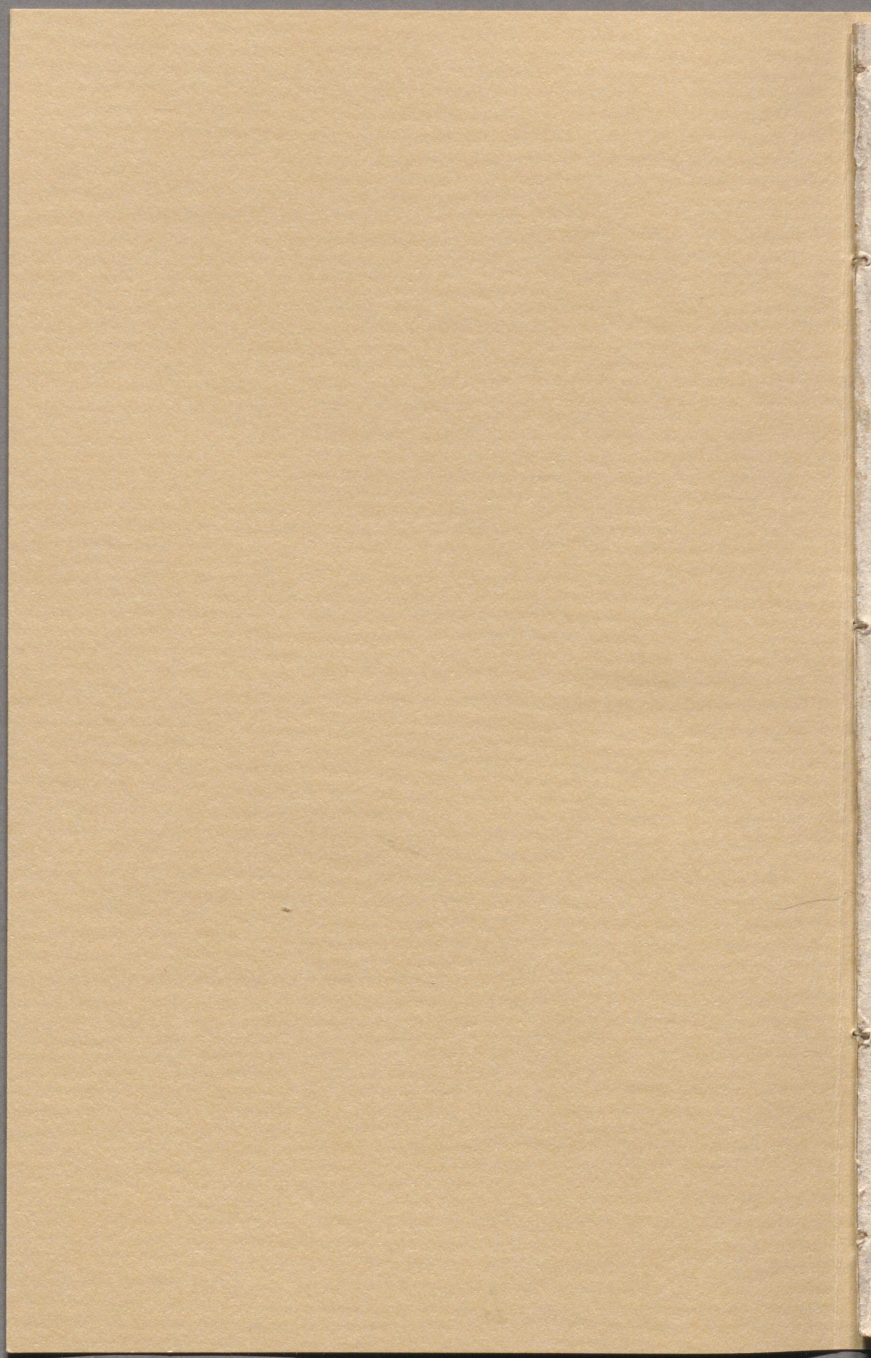
Sv. samla

Ekon.

Trädg.

(Br.)

1700-1829

Om

Skon.
Trädg.
(Br.)
1700-1829

LEFVANDE

HÅCKARS

ANLÄGGANDE OCH VÅRD.

Af

Hof - Rådet

BONNECREUTZ.

Greifswald,

tryckt hos A. F. Röfe, Kongl. Acad. Boktryckare,

1793.

*Un bon gentilhomme, vrai citoyen, peut-il avoir
de spectacle plus agreable que des terres bien distribues
en bon ordre et bien entretenues en hayes?*

LE GENTILHOMME CULTIVÉ.

Till
Hans Kongl. Höghet
Hertig
C A R L
af Södermanland,

Som
jämte mångfaldiga andra riksvärdande ären-
der och göremål
sträcker nådig omsorg till Svenska landhushåll-
ningens uphjelpande,

till-

tillegnas närvarande afhandling
i djupaste underdönighet

af

Författaren.

I N L E D N I N G.

§. 1.

Att hålla åkrar, ångar och betesmarker i hågn, är otvifvelaktigt ett ibland en Landhushållares angelägnaste göremål: Sker det genom gårdsgårdar, så äro de mycket och snart förgånglige, kostsamme, mödosamme och skog-ödande; anläggas däremot lefvande häckar, så tarfva de väl i början årlig förbättring och mycket arbete, men löna sedermera dubbelt den därpå använda mödan.

Uti allt hänseende handlar hvar och en Landhushållare ganska försigtigt, om han:

1) så mycket möjligt är undviker att anlägga gårdsgårdar, emedan de icke allenast borttaga mycken jord och förorsaka skugga, fuktighet och ohyra samt hindra gräs- och sådesväxten, utan ock i allmänhet fordra en betydelig kostnad.

2) Bör han noga undersöka hvad slags hågnad, så väl i anseende till belägenheten, som jordmånen, kostnaden och arbetet är fördelaktigast.

§. 2.

De allmännaft brukelige hägnader äro:

1) *Stenmurar*, som på de ställen hvaräst tillräckelig och tjenlig sten finnes, utan tvifvel äro de bästa, hållt då något mofsa lägges mellan stenarne, som sammanbinder dem och gör stennuren mera varaktig.

2) *Vallar af jord-upkastade* brukas väl på flere ställen i synnerhet i södra delen af Skåne, men desse borttaga en myckenhet land, äro af ringa nytta, och fordrar deras upkastande och underhållande af all slags hägnad det måsta arbete.

3) *Timrade gårdsgårdar*, hvilkas förfärdigande och fördelar beskrivas uti Kongl. Vetenskaps - Academiens nya handlingar Tom. X. pag. 57.

4) *Gårdsgårdar lagde af gärdfle eller flätade af pil, en, eller videqvistar* äro icke allenast skog-ödande, utan ock långt mindre varaktige än stenmurar och

5) *Lefvande häckar*. På de fläste ställen, och i synnerhet där ringa skogsförråd finnes, eller hvaräst flygland skadar de nyligen tillfäde åkerfält, äro desse i allt hänseende de bästa, nyttigaste och för ögat de täckaste. Anfas och vårdas de i första åren, så förminska de sedermera ågarens möda, och, i stället för årlig kostnad, förse honom med en myckenhet bränsle och virke.

Flere invändningar göras väl emot dylika häckars anläggning: såsom att de därtill tjenlige trädarter ej allestädes äro att tillgå: at jordmånen ej på alla ställen hårtill är passande, och att det varar ganska länge, förr än dylika häckar komma i fullkomligt sländ; Men alla dessa hinder

åro aldeles obetydelige, ty mångfaldiga tråd och buske-
slag gifvas, som till lefvande häckar åro tjenliga. Skulle
ingen annan tillgång derpå gifvas, så kunna sådana till
detta ändamål skickeliga tråd och buskesorter fortplan-
tas, antingen medelst frön, eller unga telningars nedlägg-
gande uti jorden, hvaråst de lätteligen rota sig och up-
drifva en mängd af unga skott. Knappast lærer ock någon
jordmån finnas, hvaråst en eller annan af de nedan an-
förde trädsorter ej skulle växa, endast en Landhushållare
är fri från fördommar, och har lust at derpå använda
någon möda. Den sista invändningen är äfven så obety-
delig; ty ibland de mångfaldige till lefvande häckar tjen-
lige träd och buskslag äro flere, som uti kort tid till behö-
rig högd upväxa, såsom *Törne*, *Fläder*, *Hassel* och *Vide*.
Men om ock 3 a 4 år därtill skulle behövas, så tyckes
mig att en Landhushållare, i synnerhet på skoglös ort,
mer bör räkna på den nytta honom genom denna anlägg-
ning tillväxer, än på de få år och det i och för sig sjelf
ringa arbete han derpå använder.

§. 3.

Efter min öfvertygelse är det hvarje medborgares
skyldighet at uptänka och göra alla de medel bekante,
hvarigenom den dageligen tilltagande skogsbristen uti de
flesta Svenska provinser må kunna förekommas; hälft
mången Landhushållare, i anseende till stegrade priser
på bränse och virke, redan nu icke utan kännbar kost-
nad kan försé sig därmed. Det vore således önskeligt ja
högstnödigt, att, till förekommande af de skog-ödande
gärd-

gärdse gårdsgårdar, hvar och en gårdsägare, åtminstone uti de skoglösfare provinser, antingen sjelfmant anlade, eller att hvarje ords högste Befallningshafvande, utan afseende på de invändningar som merendels almogen, dels af lättja, dels af gammal sedvana och fördommar häremot kan göra, upmuntrade, eller (som uti flere Tyske provinser såsom Preussen, Lüneburg, Hessen Cassel och flere, ofta och äfven i senare åren skedt) vid vite ålade hvar och en gårdsbrukare, att årligen anlägga ett visst samntal lefvande häckar och pilar, då förinnanen häraf snart skulle allmänt visa sig.

Så vida mig är bekant, sakne vi hittils en grundelig och utförlig beskrifning om anläggandet af dylika häckar. *) Jag har därför ansedt för en skyldighet, att till mine Landsmäns och i synnerhet till Landhushållares tjenst utgifva närvarande afhandling, som grundar sig icke allenast på den kunskap jag inhämtat medelst åtskillige uti detta ämne utkomne skrifter läfande, utan ock på den insigt jag förvärfvat mig under mitt vistande i Hollsten, hvaräst lefvande häckar i myckenhet och med fördel anläggas.

För mig skall det vara et särdeles nöje och belöning för min möda, om detta ringa arbete vinner mine Landsmäns bifall och det af mig härmed påfystade ändamål.

*) På 30 talet är väl i Åbo en Disputation om lefvande häckars anläggning m. m. utkommen, men kan dock icke anses som någon grundelig esterrättelse häruti.

FÖRSTA AFDELNINGEN.

Vid lefvande häckars anläggning bör såsom en hufvudregel anföras, att alla trädsörter, som upväxa i höga, släta och tjocka stammar, egenteligen därtill äro odugelige. De uti Hollstein, Westphalen och Mecklenburg mest brukeliga och till Svenska klimatet passande trädarter äro följande:

Hafset, *Corylus avellana*.

Slån, *Prunus spinosa*.

Fläder, *Sambucus nigra*.

Hagtorn, *Cratægus oxyacantha*.

Al, *Alnus*.

Ideträd, *Taxus baccata*.

Afvenbok, *Carpinus betulus*.

Alm, *Ulmus campestris*.

Mulbärsträdet, *Morus alba*.

Säfvenbom, *Sabina*, *Järn-ek*, *Ilex*.

Björk, *Betula*, — och

Pihl, *Salix*.

§. 1.

HASSEL, *corylus avellana*, växer nästan öfver allt uti Sverige och är i flere hänseenden till häckar ganska tjenlig. Den fortplantas utan mycken granlagenhet, nästan uti all slags jordmån, upväxer snart och starkt, gifver mycket bränsle, är en säker hägnad emot boskapen, till flere behof nyttig och för gräsväxten gagnelig. Har man inga unga af frön updragna plantor, som till lefvande häckars anläggning äro de tjenligaste, så tager man de unga skott, som af gamla träds rötter upväxa, hvilka, då de hämtas utur skogar, måste från sådana släl- len tagas, hvarest de ej stått uti trängsel, utan haft full- komlig frihet. Rötterna skiljas då aktsamt från moder- stammen, och tagas inga andra än helt unga med goda och friska rötter försedda telningar, hvilka, sedan de, så mycket möjligt är, blifvit planterade i rät linea och vid pass en a halfannan fot från hvarandra, måste afhuggas 2 a 3 tum öfver jorden, på det flera unga skott i första året tätt intill jorden må utslå. I början bör en dylik häck hållas väl ren från allt ogräs, samt, om torka skulle in- falla, då och då vattnas och för att afhålla boskapen från upätandet af sådana unga telningar, är rådeligt, att vid häckens anläggning här och där nedfatta några törnebu- skar. En af sådana unga skott planterad häck har flere fördelar emot en af gamla stammar anlagd, hvilka icke utan i högsta nödfall böra tagas, emedan de sällan allmänt fortkomma.

Af hvad nu är anfördt, tyckes väl att hasselhäckar i flere hänseenden äro förträffliga; icke desto mindre vill

vill jag dock ej tillstyrka deras anläggande på fet och bördig jordmån, så vida det ej sker på därtill förut upkastade höga vallar, emedan des rötter eljest däruti förmycket utvidga sig, hvarigenom häcken blifver så tjock, att han icke allenast borttager ganska stort rum, utan gifver snarare en skadelig skugga för säd och gräs, i anseende till des vidt utspridde grenar.

I Hollstein och Mecklenburg anläggas haselkäckar om gärdet då det tillfås, hvarigenom det ej kan skadas af boskapen; dock icke på därtill upkastade vallar, utan, så vida kreaturen gå i bete på nästgräntsande fält, gräfves emot den sidan för häcken ett djupt dike, hvarigenom den conserveras tills han hunnit till den styrka, att han ej kan skadas af boskapen.

Börjar en af hasel anlagd häck att ned vid jorden uttorka eller utsprida sig för vidt, så upgräfvast de rötter, som sig för vida utbredt och det öfriga afhugges tätt intill jorden med en rätt skarp yxa; dock så, at det kvarstående icke klyfves, då unga telningar inom 2 år å nyo af rötterna upväxa, och om någre flaminar här och där befinnas förrutnade, så nedböjer man en eller flera af de nästintill upkomna telningar, fäster dem med en hake och betäcker dem med god jord, då de snart slå rötter och updrifva.

§. 2.

SLÅN eller STÅRKBÅRSBUSKE, *prunus spinosa*. I anseende till des taggiga qvistar, tyckes den väl ifynnerhet vara danad till lefvande häckars anläggning; men är i och för

sig sjelf nästan den otjenligaste, emedan den ej uthärdar mycken köld, alla år måste klippas och des rötter samt grenar utomdes så starkt ut vidga och utsprida sig, att telningar på 10, 12 a 15 fots afstånd däraf uppskjuta och dymedelt beröfva de omliggande fält mycken fetma, suga all vätska från moderstammen, så at den sluteligen utdör och des grenar kunna, oaktadt all möda, icke hållas i tillbörlig ordning, hvarigenom de åstadkomma en skadelig skugga, afhålla all luft, regn och dagg, samt draga ohyra och infekter till sig mer än allt annat törne, hvilket allt gör nästgränsande åkrar och ångar största skada.

§. 3.

FLÅDER, *sambucus nigra*, fortplantas lätt och snart i all slags jordmån och vid alla årstider medelt qvistars nedfattande i jorden, hvarsöre den i dessa hänseenden ganfka väl passar till lefvande häckar. Som flåder mest utflår i enkla och tåta grenar, är den bäst tjenlig på de ställen, hvarest andra träd näppeligen växa och således nyttigast på sterila och sandiga fält, såsom kring Åhus i Skåne och på andra dylika ställen, hvarest några alnars jord ej är af synnerligt värde; dock böra häckarne, för att med mer styrka emotstå flygländen och för att gifva mera skygd emot solhettan, med törnebulkar inblandas.

§. 4.

HAGTORN, *cratargus oxyacantha*, kan lätteligen fortplantas genom bårens utläende i October månad. Den växer bäst på torr eller stenig jord, och är i anseende till
det

det hågn den gifver nåstan bland alla den tjenligaste till lefvande häckar, emedan den, då jordmånen icke är för mycket våt, hastigt och lätt upväxer, och hålles med ringa möda i godt stånd och fullkomlig ordning. En håraf anlagd häck intager ej större än högst halfannan fots bredd, är varaktig och står likafom en mur emot allt våld; dels qvistar åro mjuka, smidiga och så korta, att de på intet sätt hindra dagg och rågn at fukta de näststående blomster och gråsrötter. Rötterne utsprida sig så litet, att man utan häckens skada kan tått intill plöja. Då en sådan är en gång anlagd och bragt till fullkomlig högd, bör den en gång om året vid midsommarstiden med en handskåra afqvistas, hvilket med den lätthet sker, att en man på 2 timmar kan afklippa 25 alnar. Härvid måste likväl iakttagas, att de öfra qvistarne icke afklippas, emedan de därigenom starkare växa i högden och göra häcken ofvantill mycket tät och bulkig, men däremot ned vid jorden helt gles. De öfre qvistarne böra därför nedböjas och genomflåtas med de undra, för att dymedelt förebygga alla öppningar; likaledes böra alla afklipppte qvistar väl hopfamlas och borttagas, på det boskapen ej må äta där af.

Så förmånlig denna trådsfort är till lefvande häckar, så gifver den dock icke så mycket brånse som hasel; är icke heller alldeles såker emot hjortar och dylika djur, emedan den, för att icke uttorka ned vid jorden, gemenligen ej göres högre än 4 a 5 fot.

§. 5.

AL, *alnus*, är på fuktig jordmän tjenligare än pil, emedan den på kort tid upväxer till tjocka stammar, som afhålla boskapen och äfven gifva bättre förråd på brånfle och stånger. Båft är att häraf anlägga häckar på därtill upkastade jordvallar, hvarvid bör iakttagas, att diket gräfves på den sidan, hvarest man har att befara det boskapen, som vål ej gärna åter af de unga qvistar, dock icke må genom inbrytande skada häcken. Vid anläggningen bör iakttagas hvad vid föregående trädsorter anfördt är, och är vid afhuggningen (som bör ske då häcken nedantill blifver bar, gemenligen hvar 3dje eller 4de år) högst nödigt att inga stammar klyfvas, emedan rötterne deraf lätteligen förtorka eller bortrutna. Skulle nu bemärkas, att de ofta afhuggne stammar blifva för tjocka eller rutna, är båft att helt och hållet rothugga hela häcken och att af unga skott, som upvuxit af äldre rötter, anlägga en helt ny häck.

§. 6.

IDETRÅD, *taxus baccata*, växer vildt i flere Rikets provinser och fortplantas lätteligen genom qvistar, som i jorden nedfattas. Som saften i detta tråds blad och frukt både för människor och större delen af boskap hålles för ett dödligt gift, och lukten deraf skall hos många människor förorsaka hufvudvärk, samt att de faseligaste sorten af spindlar, i anseende till des giftiga egenskaper, väfva mellan des qvistar; så torde vara öfverflödigt att anföra

anföra något vidare härom. Detta träd är icke desto mindre ganska vackert, samt till alleer och häckar tjenligt.

§. 7.

AFVENBOK, *carpinus betulus*, växer i myckenhet i Skånska och Småländska skogarne. Häckar häraf böra, så vida jordmånen icke är leraktig, ej anläggas på högt upkastade vallar, emedan denna trädsort fordrar till sin fortkomst mera fruktbarhet än björk och hassel; och så vida de skola utgöra ett säkert hägn, böra de så tätt tillsammansplanteras, att intet slags kreatur kan genomtränga sig. På fet och bördig jordmån kan detta sednare dock icke gärna låta sig göra, emedan stammarne däruti blifva så tjocka, att den ene tränger ut den andra, hvaraf öppningar fluteligen upkomma, som genom qvisslarnes sammanflätning knapt kunna varaktigt förbättras; men på mager och sandig grund, som är bäst passande för hassel eller björkhäckar, kan däremot detta planteringsfätt väl utföras, hälft qvisslarne lätteligen kunna sammanflätas och stammarne hafva svagare drift samt intaga således mindre rum.

De härtill nödige telningar updragas antingen af frön, eller ock tagas unga skott, som af äldre trädts rötter upväxa och planteras säkrast höstetiden.

På fuktig eller leraktig jordmån böra telningarne, sedan de äro inplantade, 4 tum öfver jorden afskäras, på det flera nya skott måtte utslå, som sedermera tätt intill jorden sammanflätas och göra häcken så mycket tätare; utom des bör vid plantningen noga iakttagas, det des

unga telningsar icke djupare nedfattas uti jorden än de tillförene stått, emedan de eljest lätteligen bortrutna. Sker däremot planteringen på sandig och torr grund, måste 1) göras en djup fära eller dike invid stammarna, på det fuktighet och ragn desto bättre må kunna fuga sig till rötterna, men ännu säkrare är man om fortkomsten, då grunden uti det dike, hvaruti plantorna skola infattas, först fylles med vått ler och den upgräfna torra matjorden sedermera kastas på rötterna. 2) är nödvändigt, att telningsarne väl ränsas från alla sidokott och öfversta spitsarne blott afskäras så, att alla äro af lika högd. 3) Uti andra året böra de på båda yttra sidorna utslagne qvistar ungefär 2 tum från moderstammen med en trögårdsfax afsklippas, hvarigenom häcken snart vinner utseende af en grön vägg.

Afvenboks hackars klippning sker bäst om våren, kan ock än en gång mot midsommars tiden företagas, hvarvid alla på inre sidorna utslagne grenar och qvistar böra nedböjas och hopflatas, så att intet mer än sjelfva moderstammarna få växa rättupp.

§. 8.

ALM, *ulmus campestris*, fortplantas genom frön som mogna i Junii månad, då de samlas och utsås uti torr sandmylla, men att snarare få därtill tjenlige telningsar, är bäst att taga de af gamla träds rötter upslagne skott, som dock icke böra af boskapen vara på det minsta skadade; eller ock qvistar, hvaraf den afskurna ändan som nedfattes, först med tjara eller kåda bestrykes, då de ej

lätteligen af kallbrand skadas, samt i början vattna dem flitigt och öfverhölja dem de 2 första vintrarne med granris eller halm. Man kan ock helt krokigt uti jorden nedlägga de unga stammarna och afskära öfra hälften, då en myckenhet unga skott däraf utslå, hvilka, då de äro ett år gamla, utslå tillräckeliga rötter och följande året till häckar anläggas, hvarvid bör noga tillses, att de späda rötterna på intet sätt skadas, och att ingen gödsel är i den jord hvarest de inplantas.

De här af anlagde häckar likna mycket dem af afvenbok, och bör man därpå hafva afseende, att de smalbladiga eller Americanska almar härtill tagas, som både äro de tjenligaste ock vackraste.

§. 9.

HVITA MULBÅRSTRÅDET, *morus alba*, har först kommit ifrån Italien, men finnes nu i Skåne, Halland, Blekingen och på Gothland; jag anser därföre för öfverflödigt, att något vidare anföra om detta tråds fortplantande; häckar här af äro ganska goda och anläggas på samma sätt som vid de redan anförde trädsorter är anmärkt.

§. 10.

SÅFVENBOM, *fabina*, *juniperus fabina*, är beslängigt grön, ganska tjenlig till häckar, och fortplantas så väl genom frön som afläggningar. Den tål klippning, endast den sker på sideoqvistarne och icke på moderstammen, som dymedelt hindras i sin växt, samt älskar mer skugga än solhetta.

§. 11.

JÄRNEK, *ilex*, gifver i anseende till dess ständigt grönskande blad prydelige häckar, samt medelst dess taggiga grenar, en god hägnad. Anlægges den på höga eller slätta fält, så fryser den merendels bort i starka vintrar, men det skadar gemenligen icke rötterna.

Dess fortplantning sker bäst genom mogna bärs jutfäende, dock är den mångfaldiga omsättningen nog besvärlig; ty om plantorne på det minsta skadas eller icke upgrävas med all försigtighet och tillräckelig jord, så komma de icke lätt fort. Enligt ärfarne mäns mening sker plantningen bäst i Augusti månad, hvarvid man noga tillser, att plantorne hafva tillräckelig skugga och fuktighet, hvarföre de med våt målsa eller dylikt betäckas, som borttages då starkaste solhettan är förbi, hvilken dock, så vida de hållas tillräckeligen våta, ej så lätt kan skada dem.

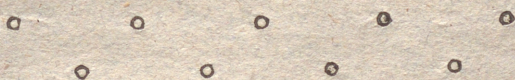
Järneken äskar, åfvensom såfvenbom, måst skugga, och är egenteligen tjenligast till lufthäckar i stora trågårdar.

§. 12.

Björk, *betula*, brukas i synnerhet i Westphalen till lefvande häckar, som därstädes anläggas på vallar af 4 fots högd; ned vid jorden äro de fem fot och ofvantill fyra fot breda, men ju bredare man kan göra demsamma, ju mera jord hafva träden att rota sig uti. Desse vallar formeras af gråstorfvor som äro lika stora nemligen 1 fot långa, $\frac{1}{2}$ fot breda och 4 a 5 tum tjocka. De läggas i en rät linea, som förut är afmått, tätt intill hvarandra, och så, att gråsidan vändes nedåt, öpuingarne dememellan

fyllas

fyllas med jord och på detta sätt fortfares med gråstörfvors påläggning, som så sker, att de andra och påföljande torfvor helt litet indragas för att göra vallen upåt något finalare till dels den upnått en högd af fyra fot. Härvid bör följande noga iakttagas: 1) att hvarje hvarf så lägges, att den öfra torfvan betäcker öppningarne mellan de undra; 2) att hvarje fogning vål med jord fylles och de pålagde torfvor vål hoptrampas; 3) att ett spatium af minst 2 fot lämnas midt emellan de å båda sidor pålagde torfvorna; 4) att detta spatium sedermera fylles åtminstone 2 fot ofvan ifrån med god matjord, som i anseende till de å ömse sidor lagde torfvor, af rågn ej kan bortsköljas; 5) att denna vall vid hvarje fots spatium med törne eller andra taggiga qvistar besättes samt å ömse sidor förses med en 4 fot djup graf, för att afhålla boskapen från de unga telningarnes skadande. Är vallen nu så vida färdig, slår man honom, så mycket möjligt är, fast och jämn med en spade, planterar i det med jord upfyllda rum unga björktelningar af en tums tjocklek 1 a 2 fot från hvarandra och i tvänne rader på följande sätt:

Unga björktelningar böra om våren, förr än saften trådt upp, planteras och, så mycket sig göra låter, vara slåta, råta, oskadade och hafva goda rötter samt genast efter upgräfningen åter insätts. Då de nu slått ett a två år och upnått en tåmmelig högd, inhuggas de tjocka stammarna tått intill roten om våren då löfvet börjar utspricka,

de unga grenar inskåras ungefärligen midt på till hälften, nedböjas långst den yttre torfvan, fästas i den lösa jorden med därtill skurna hakar så, att öfra ändan står rakt upp och skåran betäckes med en omvänd jordtorfva, då de snart rota sig. De nedböjda stammar hindra boskapen springa öfver och de unga utslagna teningar utgöra en vacker grön häck. Skulle några ställen behöva förbättring, bör jorden, som är infylld emellan torfvarne, åtminstone 2 fot djupt utgravas och med god frisk jord ånyo fyllas, emedan björken, ehuru den ofta i torraste sand fortkommer, eljest icke rotar sig. Om årstiden så tillåter, är bäst att om hösten, då åkerarbetet är fullbordadt, börja med vallens anläggande och hela vintren därmed fortsätta, så att den om våren till trädens inplantning är färdig.

Slutligen märkes, att dylike häckar icke gärna anläggas på leraktig jordmån, emedan leran drager en myckenhet fuktighet till sig, spricker sönder af frost och, då starkt rågn om våren infaller, aldeles upblötes och suger sig genom vallen. Utom des är dylik jordmån för god att deraf intaga en sådan längd och bredd, och en hög hägnad för densamma skadelig, emedan snö och fuktighet för länge kvarhåller sig därtill och hindrar solen att därpå verka; på sandig och mycket torr jordmån är däremot fuktighet och skugga ofta tjenlig.

Ehuruval en dylik häcks anläggning, enligt hvad anfördt är, både är mödosam och kostbar, så har dock en landhushållare sedermera däraf en anseelig förmån, emedan han, sedan häcken stått i 5 a 6 år, kan, så vida den i 6 delar är indelad, årligen hämta en myckenhet
brånfle

brånfle och godt virke; på de ställen hvarest stora sand-
 hedrar äro och ingen skog finnes, kunna således dylike
 björkhäckar med största fördel anläggas.

§. 13.

PIL, *salix*, växer hållst på låga och fuktiga ställen,
 men fordrar icke des mindre en fast grund, och kan så-
 ledes, som allmänt säges, icke planteras där hvarest inga
 andra träd fortkomma. Den har des utom den förnä-
 nen, att hvarje i rättan tid i jorden nedfatt qvist utan vi-
 dare vård snart rotar sig. Af all slags pil är egenteligen
 korgpil, *salix viminalis* och *salix helix*, endast tjenlig
 till lesvande häckar, de öfriga sorter böra icke utan i stör-
 sta nödfall därtill brukas; ty de upväxa merendels i tjocka
 stammar, som i början äro försedde med många mindre
 grenar, hvaraf de understa i de första åren utdó och de
 öfrige formera i öfversta spetsen en buske eller krona af
 råta telningar; och som grenarne äro ganska sköra, så tåla
 de icke heller någon genomflätning, utan gå buskarne
 gemenligen inom kort tid däraf ut.

Icke desto mindre äro pilar på skoglöse orter af stör-
 sta nytta, och böra af hvarje landhushållare planteras. Ehu-
 ruvål det nästan öfver allt någorlunda är bekant på hvad
 sätt denna trädart fortkommas; så låter dock vara nödigt
 och tjenligt att härjämte anföra så väl de måst nyttige sor-
 ter, såsom ock de hufvudsakeligaste reglor, hvilka vid plan-
 teringen böra iakttagas.

§. 14.

De måst bekante pillforter äro följande:

1) *Salix fragilis*, *Pil*, upväxer ganska snart och till medelmåttig högd. Dets grenar äro sköre, hafva spetsiga och taggiga blad af 5 tums längd och 1 tums bredd, hvars öfra sidor äro mörkgröna, slåta och gläntfande, samt de undra blågröna med uphöjde gröna ådror och på ömse sidor ludne vid kanterna.

2) *Salix viminalis*, *Tyskpil*, har bland alla pillforter de segaste grenar, hvarföre den ock kallas korgpil. Den växer merendels vid sjö — och åstränder, men icke mycket hög. Dets blad äro ganska långa, mot ändarne spetsiga med nästan slåta kanter och undra sidan mycket fin och mjuk.

3) *Salix alba*, *Hvitpil*, växer i synnerhet i södra Skåne, har aflånga mot ändarne spetsiga med fina växter förfedda blad af 3 tums längd och $\frac{1}{2}$ tums bredd och helt fintaggiga kanter. Bladen äro på öfra sidan ljusgröna och finhåriga, men den undra nästan aldeles luden, hvarigenom de få ett silfvergrått uttseende. På unga qvistar är barken grön, men på de äldre brunaktig; sjelfva trädet är i de unga grenarne mjukt och böjligt, men i de äldre helt skört. Är jordmånen något fuktig, kommer den snarast fort, och på torra ställen växer den bäst af alla pillforter.

4) *Salix vitellina*, *Gulpil*, växer icke mycket hög; dets blad äro aflånga med en kant af trubbiga taggar, högst af 5 tums längd och 1 tums bredd, öfra sidorne slåta och gröna, men de undra blågröna och af mattare färg. Barken på grenarne är citrongul och på stammen

chatterad; qvistarne äro mycket mjuke och till tråds fastbindande och korgars flätning tjenlige.

Hit kan ock räknas.

5) *Salix caprea*, *Sälg*, hvars blad äro dels med, dels utan taggar, 2 tum breda, något längre samt tjocka och skrynkliga som salvieblad. Barken brukas af Lapparne till läderberedning och uti Skåne beredes klipping därmed; Sjelfva trådet är tjenligt till ved.

6) *Salix purpurea*, *Rödviar*, växer i synnerhet i Skåne. Dets blad likna nästan pillblad och äro endast något längre, bredare och af mera mörkgrön färg. Dets qvistar äro till halmtaks bindande förträffelige.

7) *Salix cinerea*, *Gråvide*, växer bäst i sidlänta lundar, har äggrunda blad med något taggiga kanter och undra sidorna ludne.

Alla dessa anförda sorter fortplantas, dels genom fröns utläende, dels genom späda qvistars infättande i jorden, hvilka, sedan de kommit till en högd af 6 a 8 fot, uptagas och på de därtill utsedda ställen inplantas, dels ock genom större grenars nedsättande på de ställen, hvar-est de skola blifva kvarstående. Ehuru väl nu de af frön updragne pilar blifva mycket starkare, högre och varaktigare än de som fortplantas af qvistar och grenar, så fordrar dock detta planteringsfätt både mycken tid och mycket arbete, hvarföre det ej så mycket kan recommenderas; det sistnämnda sättet är i allt hänseende det bästa för att snart vinna ett anseeligt förråd, och äro de hufvudsakeligaste reglor, som därvid böra iakttagas, följande:

1) Om våren, förr än några löf utspricka, afhuggas de rätaste och friskaste grenar till 9 a 10 fots längd och $1\frac{1}{2}$ tums tjocklek, hvarvid noga tillses att barken i undra änden är slät, tjock och fastig, samt att huggningen sker något på sned, men aldeles icke spetsigt, emedan den från bark blottade spetsen då lätteligen rutnar och fördärftar hela stammen. Allt för tjocka grenar äro till förplantning odugelige, emedan deras bark är förgamnal och icke har nödig fast, deras afhuggning kan ock lätteligen förorsaka moderstammens förrutnelse.

2) Sedan de afhuggne grenar blifvit ränsade från alla sidokott, nedfattas de i lös och torr jordmån till 2 fots djup, men på fuktiga ställen $1\frac{1}{2}$ fot samt på 14 a 16 fots afstånd från hvarandra. Då dylike grenar planteras i den vid dikens gräfning upkastade jord, böra de vara 1 fot längre och äfven nedfattas en fot djupare, emedan de eljest icke tillräckeligen rota sig, ej heller kunna motstå stark blåst. Skulle hinder förefalla, att de huggna grenar ej genast kunna på sina ställen behörigen infättas, böra de, så vida det kan ske, inom några dagar, emedertid med undra änden inläggas i gödselhögar; men om det längre dröjer, är nödigt att inslå dem i jorden, emedan de eljest lätteligen insuga förmycken fuktighet, som kan åstadkomma förrutnelse.

3) Bör noga tillses, att barken vid stammens nedfattande icke spricker eller skjuter sig upp, emedan den då icke kan slå rötter. Det är därför bäst att barken i nedra änden med en smal vidjeqvist fastbindes, hvaraf en knöl växer och stammen bättre rotar sig, samt att

att en träpinne inflås i kärnhålet för att förekomma all skadelig vätkka och förrutnelse.

4) För hvarje stam grafves, hälft höften förut, en grop af 2 fots bredd och 2 a 3 fots djup, och den upgrafna jorden lägges i en hög, för att vid infättningen åter nyttjas.

På sandig jordmån lägges först god matjord till 2 fots högd i gropen, hvaruti stammen nedfättes och fasttrampas; sedan påfylles den upgrafna jorden, hvaruti göres en liten ränna rundt omkring stammen, på det den därigenom må få nödig vätkka, och, i fall stark torka skulle infalla, böra stammarne då och då vattnas. Till dessa små gropars grävande bruka någre en järnstång eller dylikt verktyg, hvilket likväl i synnerhet på fet jordmån är högst skadeligt, emedan jorden därigenom få starkt tillsammans tryckes, att stammen hvarken kan råta sig eller jorden behörigt därintill fasttrampas. En härtill förfärdigad jordbår är därför tjenligare, men en på anfördt sätt grafven grop är i allt hänseende bäst.

5) Sedan nu stammarne på anfördt sätt blifvit infatte och rotat sig, böra de små sidokotten, som sedermera utflå, årligen 14 dagar efter midsommar afskåras och blott få många qvistar kvarlämnas som skola utgöra kronan, hvartill gemenligen lämnas 1 fot.

6) Som pilträdet ej utan skada förr än hvar 4de år kan med någon fördel afsquistas, så är för den som där af har tillräckeligt förråd, bäst att i 4 delar indela hela plantagen, då en del snart hvar 4de år kan nyttjas. Någre företaga väl denna afsquistning hvar 3dje år, men som trä-

dets frodiga växt därigenom hindras, bör sådant icke ske utom i högsta nödfall,

7) För att nu vid afquifningen hindra förrutnelse, bör kronans afhuggning ske något snedt och med en rätt skarp yxa, på det de kvarstående ändar, som icke böra vara större än af högst 1 tumslängd, ej må klyfvas eller från bark blottas.

Då kronan första gången afhugges, pläga någre låta den medlersta rätt upstående grenen blifva kvarstående, på det trädet måtte få tvänne kronor. Detta är väl för ögat vackert och härigenom kan väl fås mera bränse, men frågan blir om ej den öfra kronan tillsuger sig så mycken fuktighet, att den undra därigenom lider, uttorkar och sluteligen förorsakar hela trädets undergång.

§. 15.

Som de till lefvande häckars anläggning bäst tjenlige trädforter icke på alla orter, i den myckenhet som fordras, äro att tillgå, så kunna dock i nödfall åtskilliga slag därtill tagas och, utom de redan ofvan anförde, därtill nyttjas: *En, Oxel, Rönn*, med mera.

Vid anläggningen af dylika blandade häckar böra ofvanberörde reglor följas och ifynnerhet noga iakttagas att (då blandade häckar bestå af åtskilliga trädforter, så är deras växt äfven åtskillig, hvaraf ej sällan händer att den ena sortens stammar undertrycker den andras) de träd, som äro af ungefärligen lika växt och åska samma jordmån, tillsammans planteras, och att affkärningen inrättas efter hvarje sorts mer eller mindre starka växt.

§. 16.

Utom dessa till lefvande häckar redan anförde tjenliga trädarter, brukas på flere ställen dätill:

1) Flere slags *Äpple*, *Päron* och *Plommonträd*.

2) *Buxom*, *Liguster*, *Barberis*, *Krus-* och *vinbärsbuskar*; men som desse egenteligen blott utgöra lufthäckar i trädgårdar, dem hvarje trädgårdsmästare bör förstå att anlagga och vårda, och aldeles icke äro tjenlige till åkrars och ängars hägnande, så torde vara öfverflödigt att vidare anføra något härom.

ANDRA AFDELNINGEN.

Huru lefvande häckar böra anläggas.

§. 1.

Som affigten med lefvande häckars anläggande är, att icke allenast skaffa en snar, säker och varaktig hägnad emot boskapens och vilddjurens genombrytande, utan ock att i görligaste måtto spara kostnad och arbete; så är till desä ändamåls vinnande nödigt:

1) Att i en rät linea upgräfsa ett dike, hvars bredd och djup inrättas efter jordmånens beskaffenhet: På lergrund är 5 a 6 fots bredd och 3 a 4 fots djup tillräckeligt, men på sandig jord bör det vara 4 fot bredt och 3 fot djupt, hvarvid iakttages att gräfningen sker något på sned, och att den inre sidan, som af den upkastade jorden tryckes, göres något snedare än den yttra, på det diket ej förhastigt måtte upfyllas af den nedfallande jorden.

2) Att 4 a 5 tum från diket af den upkastade jorden anläggas en vall, som då jorden är leraktig och fast, göres brantare än då hon är sandaktig och lös. Genom denna upkastade jordvall, som väl bör ränsas från sten och allt ogräs samt någorlunda fasttrampas, taga de insatte träd-

forter

forter snarare rötter, och bidrager desutom mycket till häckens skyndesamma växt.

På flera ställen i Tyskland finnas äfven häckar som icke äro anlagde på dylika vallar, hvilket ock kan vara mindre nödigt, så vida gropen, hvaruti plantorna infättas, först väl förfes med god jord, och häcken, sedan den blifvit anlagd, befrias från boskapens skadande.

3) Då diket efter ett snöre blifvit upgrafvit och jordvallen däraf formerad, bör des yttre sida, så tätt att ingen fogning synes, betäckas med torf, som vid dikets upkastande stickes till 10 a 11 tumns storlek i fyrkant och med den försigtighet uptages, att den icke spricker eller går sönder.

Någre pläga plantera på sjelfva vallen, så snart den är färdig, men de fleste hafva därmed anstånd till des upkastade jorden väl sjunkit tillsammans, hvilket ock, i mitt tycke, är det bästa.

§. 2.

Det beror aldeles på jordmånens beskaffenhet hvad trädsorter härtill böra väljas. Björk, Håsel och dylika arter äro bäst tjenlige på ett fritt, sandigt och för solhetan öppet fält, hvaremot de fleste trädsorter på lerjord fortkomma. Som i 1 Afdeln. vid hvatje trädsorts beskrifning, blifvit anfördt hvad jordmån hvar och en äskar, så är öfverflödigt något vidare härom nämna.

§. 3.

Tiden till lefvande häckars anläggande är på lerjord i September högst i början af October, då plantorna, förr än frost infaller, någorlunda kunna fästa sig och njuta hela vintrens fuktigheter; men på lös och sandig jordmän bör det ske om våren så snart jorden blifvit någorlunda torr, hvartill man bör välja mulna dagar, på det solhettan, som är en pest för unga rötter, ej må skada plantorna.

§. 4.

Då lefvande häckar skola anläggas, är högst nödvändigt att gifva akt därpå det alla stammar som insättas hafva fullkomliga friska rötter, och att vid uppräfnigen däraf, så mycket jord som möjligt är medtages, hvarigenom plantorna snarare komma fort. Stammarne böra äfven vara lika och högst af en god fingers tjocklek; ty att plantera tjocka och snåla stammar om hvarandra är högst skadeligt, emedan de första undertrycka de senare, hvarigenom desse hindras i växten, kunna snart gå ut, göta häcken full med öppningar och således till dess ändamål odugelig.

Det brukeliga sättet, att med en spade rundt om instöta de unga stammarna och sedermera utrycka dem, duger aldeles icke, emedan rötterna därigenom afkortas och ofta klyfvas, hvaraf de nåppeligen fortkomma och gå snart ut. Bäst är därför, att i något afstånd från stammarna rundt omkring gräfvä en grop, på det man desto bättre må kunna med fullkomlig jord och oskadade rötter uptaga de till förplantning utsedde och dugelige unga stammar,

stammar, hvilka, så snart sig göra låter, böra åter insät-
tas; och, så vida det ej inom 1 a 2 dagar kan ske, är nö-
digt att, så snart de äro upgräfne, genast tillsammans
läggas och med mofsa öfverhöljas samt rötterne med jord
väl betäckas, på det de icke må förtorka. Att i gyttja el-
ler vatten nedlägga dessa stammar, är i flere hänseenden
icke så tjenligt, som hvad redan är anfördt.

§. 5.

Vid sjelfva planteringen måste all försigtighet brukas,
rötterna noga undersökas, de skadade bortskäras, alla
gräsrötter och dylikt ogräs utränslas och friska rötter oaf-
kortade lämnas, då de i en därtill upgräfven grop af en
spades bredd och djup lodrätt och i en rät linea så insät-
tas, att rötterna läggas rätt ut och stammarne icke sättas
djupare i jorden än de förut varit, hvilket på hvarje stam
lätteligen kan märkas. Sedermera beklådas rötterna med
god lös jord, som tätt därtill fasttrampas; dock icke
så att den upkastade vallens sidor därigenom skadas, och
göres tätt intill stammarne en liten ränna, hvåruti rågn
och snö samlas för att gifva rötterna tillräckelig våtska.

§. 6.

Ett hufvudfel vid alla lefvande häckars plantering är,
att man vanligen sätter stammarne för nära intill hvaran-
dra. Gemenligen är man af den tanken, att ju närmare
de komma att stå tillhopa, desto tätare blifver häcken; men
erfarenheten visar motsatsen: ty den allt för tät plan-
teringen gör att den ena stammen merendels uttränger
den

den andra, hvarigenom Öpningar upkomma. Frågan är således huru långt flammarne böra planteras från hvarandra. En alus afstånd är, efter min tanke, rådeligast, undantagande då sadana trådforter väljas, som icke växa högt och fort, såsom törnaktige buskar, hvilke blott sätas $\frac{1}{2}$ aln från hvarandra. Äro alla flammar friska och rötterna oskadade, så slå de icke allenast säkert an, utan utvidga och förena sig så, att man inom kort tid får en prydelig och tät häck. Öfver hufvud beror en häcks snara fortkomst därpå, att flammarne äro friske och utan torra eller skadade grenar, samt att rötterne afvenväl äro funde. Till ändamålets vinnande hörer således:

- 1) att rötterna helt och hållit oskadade och oafkortade upgräfväs och åter insätts; samt att
- 2) jorden, hvaruti de skola planteras, är behörigt lös och myllig.

För att vinna det senare, afflicker man ett stycke land, så långt häcken skall sträcka sig, ungefärligen 3 alnar bredt, och upgräfver det så djupt man kan, hvaruti flammarne planteras. Ännu mera lös jord kan därigenom anskaffas, att man på sidorna upgräfver ett dike af $1\frac{1}{2}$ alns djup, hvarigenom häcken skyddas från våldsamheter, och kastar den upgräfna jorden på den till häcken determinerade plan.

Denna upgräfning bör, som sagt är, ske något på sned, och göres den upkastade jorden ofvanpå, så mycket möjligt är, jämn, på det man därpå må kunna draga en rät linea till planteringen, och å ömse sidor fast trampas den ganska väl, på det rågn ej må bortskölja jorden.

Ju fuktigare jordmånen är hvarpå man vill anlägga en lefvande häck, ju rådeligare är att på sådant sätt plantera; ty detta gör att stammarnes rötter bättre fortkomma och gifver äfven ett vackert utseende; däremot är på lätt och torr jordmån den platta planteringen bäst. Det är äfven högst nödigt att grafvarne tid efter annan å nyo uppräufas, på det de må behålla lika djupher; ty oansedt vallen blir beväxt med gräs, så sköljes icke des mindre jorden af rågn ned i grafvarne, hvarigenom vallarne blifva allt mer och mer låga och häckarne blottstälde för boskapen, som ej längre skyr för de nästan tillfallne diken.

Vid alla anlagda häckar är ock ganska skadeligt att låta någre stammar här och där växa högre än de öfrige och att däribland plantera träd, som växa i höga och slåta stammar, emedan de med tiden helt och hållet förqvåfva de understående. Detta måste därför icke allenast helt och hållet undvikas, utan, så mycket möjligt är, i synnerhet i första åren därpå gifvas akt, att den ena stammen icke märkeligen växer öfver och förqvåfver den andra, hvilket bäst därigenom förekommes, att de höge qvistar och grenar nedböjas och med de närstående genomslåtas, hvarigenom de hindras i växten, och de kortare, som genom nedböjningen få mera luft, vinna tid att obehindradt tilltaga,

§. 7.

Då denna anläggning, som sagt är, blifvit om hösten verkställd, afhuggas stammarne i Martii $\frac{1}{2}$ aln öfver

E

jorden

Jorden, på det saften måtte hafva längre tid att efter hand
öfna och utdrifva de på stammarne befintliga ögon och
således förse dem med flere qvistar tätt intill jorden; ro-
ten får jämväl härigenom mer styrka att drifva stammen.
Denna afhuggning bör ske med en skarp handskåra el-
ler trågårdsfax, och med den försigtighet, att de kvar-
stående stamändarne icke klyfvas eller från bark blottas.

TREDJE AFDELNINGEN.

Huru lefvande häckar böra vårdas.

§. I.

Ehuru väl i föregående afdelning är omrördt på hvad sätt hvarje trädort, sedan den till en lefvande häck är anlagd, skall ansas och vårdas, torde dock icke vara öfverflödigt, att här anföra följande allmänna esterrättelser.

De häckar, som om våren anläggas, böra, så vida ingen frost är att befara, och om stark torka infaller, då och då vattnas; men de som höstetiden äro anlagde, så öfver vintren genom snö och regn så mycken våtka, att vårtorkan icke lätteligen skadar dem. Planteringen bör dock ske om hösten så tidigt, att stammarnes rötter, förr än frost infaller, någorlunda måtte fåsta sig, och kan man då låta stammarne blifva oafskurade, endast de den påföljande våren, förr än saften stiger upp, tått intill jorden afskåras och med något jord betäckas, hvilket gör häcken desto starkare och roten öfver sommaren tillräckeligen fåstet sig, så drifver den 4 a 5 starka telningar, hvilka ofta växa till 5 a 6 fots högd,

Från allt ogräs böra unge häckar noga rånfas, jorden intill stammärne alltid hållas lös och noga därpå aktas, att boskapen och i synnerhet fåren ej må afbita de spåda qviflarna, som är för dem ett skadeligt gift.

§. 2.

Huru många år en anlagd häck bör växa förr än den federmera afhugges, som bör ske straxt efter midsommaren, kan i allmänhet ej så noga determineras, emedan sådant ankommer icke allenast på den tid hvarje trådfort till sin växt behöfver, utan ock på jordmånens beskaffenhet; år den leraktig och vårdas häcken väl, växer den snarare än på sandjord. Gemenligen plågar afhuggningen då företagas, när åkren legat ett år i tråde: härmed bör dock icke för länge dröjas, emedan annars de starkare grenarne undertrycka de svagare, hvarigenom öppningar vid jorden lätteligen upkomma, hvilka aldeles icke med någre torra böra tillståppas, ty därigenom blifva de större; utan böra de genast genom aflågningar tillstångas, hvilket bäst vårkställles då grafvarne omkring häcken upgräfvast och jorden därtill upkastast.

Vid afhuggningen bör vidare iakttagas, att de kvarstående ändar hvarken lämnas för höga eller för låga; i förra fallet blifver häcken full med öppningar vid jorden, och i senare händelsen förqväfvast ändarne af den upkastade jorden. En fots högd är därför i allt hänseende säkrast och bör utom des på de ställen, hvarest öppningar spörjas eller häcken synes vara för tunn, unga, mjuka telningar vid afhuggningen lämnas kvarstående, hvilka i
jorden

jorden nedböjas för att slå rötter, hvarmed hålen sedermera tillstångas och häcken göres behörigt tjock. Denna nedläggning sker på följande sätt: först undersöker hvar rest qvisten bäst kan nedläggas i jorden, som på de stäl- len göres ganska lös och inskäres i qvisten på dess undra sida, som måste nedböjas några spanns från jorden; sedermera nedlägges qvisten på det stället i den lösa jorden, dock så, att den alldeles icke afbrytes och att öfre änden står ofvan jorden. För att desto säkrare befästa dem in- till jorden, bör en liten hake af hafsel hafvas till hands, hvarmed de nedböjde qvistar befästas, och då det skedd, toges utur diket, eller annorlätades ifrån, något fuktig jord, med hvilken inskärningen ganska väl betäckes, på det torkan och solhettan ej må skada de inlagde unga telningarne; sist afskäres den öfre änden så mycket, att blott en fots längd blifver öfver jorden kvarstående.

§. 3.

Sedan stammarne fullkomligen rotat sig och i flere telningar uppvuxit, som merendels de 2 första åren sker, är på några få ställen brukeligt, att, af 2 personer som sätta sig på häckens ömse sidor, låta korsvis insläta dessa telningar och om någre därvid brytas, skadar det icke, endast rötterne icke afskäras: ty därigenom hindras de i växten; och med denna inslätning fortfares så länge, tilldess häcken upnådt fullkomlig högd, då spetsarne af de till- sammans slätade qvistar ingalunda afskäras, utan blifva i häcken nedböjde.

Oanfedt detta väl kan vara bästa sättet att få en mycket tät häck; så fordras dock härtill mycket arbete, och det till bränse förväntade affall förminskas. De fleste hålla således före, att det är aldeles tillräckeligt att häcken så vårdas som förut blifvit anfördt, hvarvid endast tillägges, att telningarne, så mycket görligt är, icke perpendiculairt så upväxa, utan att de, i synnerhet nedvid roten, böjas snedt om hvarandra, hvarigenom häcken blifver tillräckeligen tät, stark och vacker.

§. 4.

Då lefvande häckar växt många år, blifva de gemenligen för tjocka, oaktadt man därpå använt nödig ans. De gamle stammarne blifva dels för tjocka, ned vid jorden blottade från nödige sidoqvistar, dels gå de här och där aldeles ut, hvarigenom öppningar upkomma, som (enligt denna afdeln. 2 §.) icke med torra buskar eller något dylikt böra tillstoppas, och att genom de i samma §. anförde nedläggningar ersätta alla gamla stammars afgang, är med förmycket arbete förknippadt, hållt bättre medel häremot gifves, nemligen att helt och hållet förnya en dylik häck. Detta sker därigenom, att alla gamla, från friska qvistar och grenar blottade eller ock förrutnade stammar ner i jorden, så tätt möjligt är, ofvan roten afhuggas, dock så att de närstående unga af den ännu friska roten updrifne telningar skonas, för att, till mindre håls tilltåppande, på anført sätt i jorden uedläggas; och om flörre öppningar finnas, som härigenom icke kunna tillflängas eller om inga friska rötter af den gamla häcken på dylike

dylike ställen finnas, böra andra unga, med goda rötter försedde telningar på sådane ställen ingräfvas. Vid afhuggningen bör hela håcken åfvenvål från allt ogrås rånfas och jorden öfverallt göras ganska lös, då man inom få år har en fullkomlig god håck. Skulle nu den nya håcken på ömse sidor förmycket utspida sig, afhuggas de grenar som icke beqvämt kunna inböjas i håcken; men om qvistar på sidorne utslå (dem man nödvändigt brukar för att dymedelt gifva håcken sin tillbörliga tjocklek och styrka) böra de sorgfälligt inböjas; och då allt detta tillbörligen skedd, vårdas den för öfrigt som en ny anlagd håck. Året förut innan en sådan förfallen håck förnyas, bör den alldeles icke klippas, utan låter man den växa som han vill, på det man måtte få tillräckeligen unga telningar.

De växter som i synnerhet skada en anlagd håck äro följande: *Hundrofvä*, *bryonia alba*; *Snärjegräs* *tamus communis*; *Åltgräs*, *clematis flammula*; *Näfsla*, *urtica major*; *Skogsbinda*, *convolvulus sepium*; *Hummelbinda*, *cuscuta europea*, och *Qvesgräs*, *solanum dulcamara*, med flere, hvilkas rötter med all noggranhet böra upgräfvas, emedan de eljest inom kort tid oändeligen utvidga sig, upväxa hastigt och förqväfva de spådare telningarne.

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 15 horizontal lines across the page.

